

Anmeldelser

Ove Kaj Pedersen:

Konkurrencestaten

Hans Reitzels Forlag 2011, 300 s.

ISBN 978-87-412-5156-1

Den internationalt anerkendte danske politolog (og tidligere VS'er) Ove Kaj Pedersen stiller sin i nyligt udkomne bog *Konkurrencestaten* en totaldiagnose på rigets aktuelle politiske tilstand. Danskernes kæreste fælleseje, velfærdsstaten, er siden de tidlige 1990'ere skridt for skridt blev omdannet til en konkurrencestat, inden for hvilken det er virksomheders internationale konkurrenceevne og kapacitet til at tilpasse sig til den globale økonomi, der har forrang for al politikudvikling.

Bogen underbygger sin tese via beskrivelser af politikudviklingen inden for uddannelses- og arbejdsmarkedspolitikken og viser videre hvorledes konkurrencestaten hviler på en særlig dansk ideologi, den samfundsøkonomiske forestilling, der ifølge Ove Kaj Pedersen deles af både højre og venstre side af Folketinget og i stort mål gennemsyrrer centraladministrationen og arbejdsmarkedsorganisationernes økonomiske analyseenheder, Det Økonomiske Råd m.fl.

Den samfundsøkonomiske forestilling er på den ene side en kollektiv hukommelse om Danmark som et lille og sårbart land, der flere gange i den moderne historie har befundet sig på afgrundens rand. Senest i perioden 1980-82 hvor Danmarks økonomiske situation var meget lig den som i dag kendetegner Grækenland med kæmpegæld og galopperende obligationsrenter. På den anden side er det en kollektiv forståelse af, at den danske velfærdsstat kun kan overleve hvis dansk erhvervsliv kan klare sig i den internationale konkurrence. Velfærdsstatens vigtig-

ste institutioner er derfor blevet reformeret, så de hver i sær bidrager mest muligt til at understøtte konkurrenceevnen; oftest ved at stimulere arbejdsudbuddet på forskellige måder.

Det politiske system i Danmark har endvidere siden slut-80'erne underkastet sig selv en ekstremt centralistisk styring, der indebærer, at næsten al økonomisk analytisk kapacitet er blevet samlet hos finansministeriet, der også har indtaget rollen som det koordinerende led i stort set alle væsentlige politiske forhandlingsprocesser. Den omfattende koordination har først og fremmest skullet sikre, at de offentlige udgifter ikke (igen) løber løbsk, men har også haft det sigte at præge de enkelte ressortministerier til at tænke samfundsøkonomi først – og først derefter på eget fagområde. Som forfatteren selv siger det, er Danmark blevet "det mest centralistiske land i hele den vestlige verden".

Selvom diagnosen stilles nøgternt og ordvalget er ikke-politiserende viser forfatteren mod bogens afslutning, at han ikke ser entydigt positivt på velfærdsstatens omdannelse til en konkurrencestat. Han medgiver, at der var en vis årsag i at indskrænke de sociale ydelser, som det skete med Nyrups arbejdsmarkedsreformer, hvor også princippet om ret-og-pligt, der havde eksisteret indtil de sene 1960'ere, blev genindført, men han påpeger at konkurrencestaten på flere måder mangler legitimitet.

Når borgerne får færre rettigheder og kommunalforvaltningens tildeling af velfærdsydelser kobles sammen med regler for statslig refusion, som tilfældet er i landets jobcentre, sker der for eksempel en afprofessionalisering af forvaltningen, hvor det langsigtede faglige skøn underordnes kortsigtede økonomihensyn. Derved får

borgerne ikke den professionelle behandling af systemet, som de retmæssigt har krav på.

Tilsidesættelsen af det humanistisk-demokratiske dannelsesideal, der prægede velfærdsstatens uddannelsessystem, til fordel for et arbejdsmarkedsrelateret kompetenceideal skaber endvidere en risiko for, at den demokratiske kultur i samfundet undergraves. Når danskerne ikke længere opdrages som helhedsanskuende samfundsborgere men formes som fleksibel arbejdskraft med markant snævrere meningshorisonter, mister den demokratiske diskussion med blik for hvordan vi skaber det gode samfund fuldstændig sin appel. Resultatet ser vi allerede. Meningsdannerne fragmenterer deres politiske budskaber og indpakker dem i videnskabelige slør via referencer til internationale indekser og økonomiske modeller frem for at fremføre egentlige politiske synspunkter.

Bogen er altså ikke bare en forskers analyse men også en kritik af nutidens politiske kultur, hvilket kommer frem på en ganske sober måde. Ét spørgsmål er dog, om ikke bogens fremstilling af en alment accepteret samfundsøkonomisk forestilling overser de politiske skillelinjer og forskelle, der trods alt findes i dansk politik? S og SF's Fair Løsning indeholder f.eks. forslag på netop de beskæftigelses- og uddannelsespolitiske områder, der trækker i en noget anden retning end VK-regeringens nedskæringspolitik. De er med på at øge arbejdsudbuddet, nuvel, men tror på en syntese af efterspørgsels- og udbudsorienteret økonomisk politik mere end alene det sidstnævnte.

At virksomhedernes konkurrenceevne altid har primat kan med et par henvisninger til det sidste årtis værdipolitiske landvindinger også betvivles. Var Muhammedkrisen og Foghs principielle afvisning af de arabiske ambassadørers invitation ikke et stærkt eksempel på, at åndsliberalisme kan gå forud for markedshensyn? Eller hvad med den aktuelle sag om øget grænsekontrol. Hvis der er nogen der elsker dette kapitel i 2020-aftalen, er det i hvert fald ikke Dansk Industri. Ove Kaj Pedersen overser til dels de vær-

dipolitiske elementer, der har fyldt en hel del i dansk politik siden Dansk Folkeparti indtog rollen som parlamentarisk grundlag for en borgerlig regering. Den danske konkurrencestat lever, men den er vist ikke helt på bølgelængde med sig selv i spørgsmålene om indvandring, grænsekontrol og europæisk integration.

Anmeldt af **Mads Peter Klindt**, adjunkt, ph.d., Center for Arbejdsmarkedsforskning (CARMA), Aalborg Universitet, Institut for Statskundskab
e-mail: mpk@dps.aau.dk